

Domain, As A Political Power, and The Effects on Caucasus Political Geography / Bir Siyasi Güç Olarak Saha ve Kafkas Siyasi Coğrafyasındaki Etkileri

MURAT ŞAHİN

Sakarya Bilim ve Sanat Merkezi, Sakarya

Abstract

Domain is living space of nations and countries. The area, size, shape and features have great importance in world political struggle. Domain has been a political pressure element in the past. Sovereignty is interpreted in different ways nowadays. Powerful countries have not very large land still control some strategic areas. Domain has economic and political importance to control the larger areas. International control mechanism makes difficult to change borders between countries. So it is difficult or not easy to control or annexation a country by military invasion. Powerful countries are endeavoring to keep the strategic areas under control indirectly. Control strategies have changed today compared to the past. However, the importance of the domain remains.

Struggle for the domain has been continuing effectively in Caucasus due to its strategic location. This fight is among not only countries in the region but also EU and the United States. Change of the borders in Caucasus will affect many countries either in the region or other parts of the world. Changing borders will lead to change the control over the region. This is new situation for a country which benefit from strategic transit ways and natural resources. This situation is not acceptable by these countries. Any change in the borders of the region will make a significant impact on Turkey, the U.S. and the EU. It is clear that struggle for domain will continue as long as humanity exists.

Keywords: Caucasus, domain, power, political geography

Özet

Saha ülkelerin yaşam alanıdır. Bu yaşam alanının genişliği, biçimi ve nitelikleri dünya siyasi mücadelesi içinde büyük öneme sahiptir. Saha geçmişte siyasal bir baskı unsuru olmuştur. Günümüz siyasi coğrafyası içinde güçlü konuma sahip olan çoğu ülkenin geniş bir sahaya sahip olmayışı sahanın dikkate alınmayacak bir coğrafi özellik olduğunu göstermez. Gelişen uluslar arası kontrol mekanizması sınır değişimini zorlaştırdığından, saha hakimiyetleri artık askeri işgal/ilhak şeklinde değil farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Güçlü ülkeler, stratejik sahaları yine dolaylı da olsa kontrolleri altında tutma çabası içindedirler. Ekonomik ve siyasal öneme sahip olan sahaların günümüzde bu şekilde kontrol edilmesi, sahanın öneminin aslında her zaman devam ettiğini sadece geçmişe göre hakimiyet stratejilerinin değiştiğini göstermektedir.

Yeryüzündeki saha mücadelesi Kafkasya'da da bölgenin stratejik konumu gereği etkili bir şekilde yaşanmaktadır. Bu mücadelede bölge ülkelerinin yanı sıra çevredeki ülkeler ile AB ve ABD gibi siyasi coğrafyanın güçlü temsilcileri de yer almaktadır. Kafkasya'daki sınırların değişmesi, bu mücadelenin içinde yer alan tüm ülkeleri olumlu veya olumsuz bir şekilde etkileyecektir. Sınır değişimleri saha üzerindeki kontrolün de el değiştirmesi anlamına geldiğinden stratejik geçiş yolları ile yer altı ve yer üstü kaynaklarından doğrudan ya da dolaylı olarak faydalanan bir siyasi güç için yeni bir durumdur ve bu durum içinden çıkılmaz zor bir sürece girilmesine de yol açabilir. Bölgedeki olası sınır değişimlerinin yaratacağı etkinin Kafkasya dışında en fazla görüleceği yerler Türkiye ve Rusya başta olmak üzere AB ve ABD cephesi olacaktır. Neredeyse insanlık tarihiyle eşit olan saha mücadelesinin insanlık var olduğu sürece de devam edeceği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kafkasya, saha, güç, siyasi coğrafya

Giriş

Saha, ülkelerin yaşam alanıdır. Siyasal güç ve kudret büyük ölçüde sahayla ilgilidir ve sahadan etkilenir. Günümüz siyasi yapısı içinde siyasal güç ve kudreti elinde bulunduran ülkelerin büyük bir kısmı, çok geniş ve zengin sahalara sahip bulunmamaktadır. Bununla birlikte, söz konusu ülkeler özellikle ekonomik çıkarlarının bulunduğu sahaları farklı şekillerde kontrol altında tutma çabası içindedir. Günümüzde uluslar arası denetimin ve dünyada hukuku, adaleti temsil etmeye çalışan kurum ve kuruluşların artması toprak işgallerini büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Yani mevcut ülkeler sahip oldukları sahalalarıyla yetinmek durumundadır.

Şimdi, genelden çalışma alanımız olan Kafkasya'ya doğru bir perspektif turalım.

510 milyon km²'lik dünya yüzölçümünün yaklaşık 1/3'ini karalar oluşturur. Denizler ve okyanuslar da ekonomik ve siyasi öneme sahip sahalardır. Fakat karalar, insanların yaşadığı, yerleşimler kurduğu yerlerdir ve bu özellikleriyle siyasi faaliyetlerin üssü durumundadırlar. Mevcut kıtaların içinde yerleşimin –araştırma faaliyetleri dışında- hiç olmadığı Antarktika hariç tutulacak olursa geriye yaklaşık 135 milyon km²'lik bir saha kalmaktadır. Bu sahanın içine Asya'nın, İskandinavya'nın ve Kanada'nın kuzeyi ile Alaska ve Grönland gibi çoğu yeri buzlarla kaplı olan yerler ile yine geniş yer kaplayan çöller dahildir. Dolayısıyla normal iklim koşullarının bulunduğu sahalaların genişliği çok daha küçük rakamlarla ifade edilir.

Yeryüzündeki devletler saha büyüklüğü ve yayılışı bakımından tasnif edilmişlerdir. Dünyada bir kıtanın bir ucundan diğer ucuna kadar yayılmış olan ülkeler vardır ki bunlara transkontinental ülkeler denir ve sayıları sadece dördür. Rusya Federasyonu, ABD, Kanada ve Avustralya bu sınıfa giren dev ülkelerdir. Büyüklükleri bakımından neredeyse transkontinental ülkeler kadar yer kaplayan fakat kıtaların bir kısmını hakimiyeti altında tutan ülkelere de subkontinental ülkeler denir. Çin, Brezilya ve Hindistan bu sınıfta yer alan ülkelerdir. Bu dev siyasal organizmaların dışında yer alan ülkelere de sahaları 0.9 ile 2.8 milyon km² arasında olan ülkeler makrotope, sahaları 40 ile 900 bin km² arasında yer kaplayan ülkeler mezotope ve 40 bin km²'den küçük alan kaplayanlar da minitope ülkeler olarak isimlendirilir. Mezotope ülkeler kendi arasında gerçek mezotope ülkeler (sahası 200 bin km²'den fazla olanlar) ve yarı mezotope ülkeler (sahası 40 bin ile 200 bin km² arasında olanlar) olarak ayrılır. (1) Tabii ki saha büyüklüğü her zaman üstünlük sebebi değildir. Geniş sahalara sahip olan Rusya ve Kanada'nın çoğu tarıma elverişsiz, buzullarla kaplı ve soğuk iklim topraklarıdır. Yine makrotope ülkeler arasındaki S.Arabistan ve Mısır'ın topraklarının çoğu çöllerle kaplıdır. O halde sahanın büyüklüğü kadar bu sahanın ekonomik niteliği de önemlidir.

Bir kısım jeopolitikçiler devleti biyolojik bir organizma olarak görmüşler ve bu organizmanın yaşayabilmesi için yeni alanlar kazanmanın şart olduğunu ileri sürmüşlerdir. Alman jeopolitik ekolünün öncülerinden Haushofer devletin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için “hayat sahası” kazanmak zorunda olduğunu söylemiştir. (2) Fakat başta da ifade edildiği gibi fiili işgaller sona ermiştir. Bugün işgaller artık ekonomik alanda olmaktadır. Almanya, savaşla alamadığı toprakları günümüzde ekonomik açıdan etkisi altına alarak söz konusu ülkelerde siyasi nüfuz sağlamıştır (Polonya, Avusturya, Slovenya, Çek Cumhuriyeti...). Dolayısıyla fiili olarak az bir toprağa sahip olan Almanya, ekonomik olarak geniş topraklara hükmedebilmektedir.

Saha büyüklükleri kadar bu sahalaların biçimi de önemlidir. Örneğin Şili gibi kuzey-güney doğrultusunda çok uzun, fakat doğu-batı genişliği çok az olan (And Dağları ile Büyük Okyanus arasında sıkışmış) bir ülke için sahanın bu tarzda yayılışı siyasi birlik ve savunma açısından sakıncalıdır.

Saha özellikleri için de ilginç ayrıntılardan biri de sahası bölünmüş ülkelerdir. Örneğin ABD'nin kendi toprağı olan Alaska ile kara bağlantısı yoktur ve ABD sahası bölünmüş ülkeler arasında yer alır. Malezya ve Panama da bu durumdadır. Bu tür ülkeler, toprakları arasında kara

bağlantısının olmayışını, güçlü bir deniz ve hava bağlantısıyla gidermek durumundadırlar. Bu durum siyasi birlik açısından önem arz eder.

Çalışma konumuzla ilgili iki kavram üzerinde durmak gerekmektedir. Bunlar eksklav ve anklav kavramlarıdır. Bir devletin hükümlerlik sahasının bir parçasının diğer devletin sahası içinde yer almasına eksklav denir. Yine bir devletin toprakları içinde başka bir devlete ait toprak parçası varsa buna da anklav denir. Örneğin Almanya birleşmeden önce Doğu Almanya sınırları içinde kalan Batı Berlin, Doğu Almanya için anklav, Batı Almanya için eksklav durumundaydı. (3) Yine Suriye toprakları içinde kalan Caber Kalesi, Türkiye için eksklav, Suriye için anklavdır. Eksklavlar, sahibi ülkeler açısından stratejik ya da simgesel önem taşıyabilirler.

İnceleme alanımız olan Kafkasya’da da dünyadan örneklerle izah etmeye çalıştığımız saha özellikleri, genişliği ve biçimi anlamlı sonuçlar ortaya çıkarır. Orta Kuşak’ta yer alan ve çok yüksek dağların zirveleri hariç hemen hemen her yeri insan yaşamına elverişli olan Kafkasya’da, engebelliğin fazla olması gerçek saha büyüklüğü ile izdüşüm büyüklüğü arasında önemli bir fark meydana getirir.

Kafkasya’da siyasi harita 1991’den itibaren Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla bugünkü şeklini almıştır. Kafkasya’da sahanın siyasi etkilerini daha iyi anlamak için öncelikle tarihi süreç içinde Kafkasya’daki saha mücadelesini bilmek gerekir.

Kafkasya, engebeli arazisi ve çok farklı etnik unsurları barındırması sebebiyle, siyasi harita üzerinde hiçbir zaman güçlü bir merkez konumuna sahip olamadı. Bölgede Gürcüler gibi yerleşik unsurlar tarihte sürekli olarak çevredeki (Anadolu, İran, Rusya) büyük siyasi güçlerin etkisinde ve denetiminde olmuşlardır. Günümüzde Kafkasya’da bağımsız bir devlete sahip olan Ermeniler, 20. yüzyıla kadar bugünkü Ermenistan topraklarında ve Kafkasya’nın diğer kesimlerinde hiçbir zaman çoğunluğu teşkil edemediler. Bugünkü Ermenistan’ın etnik saflığının aksine tarihte hem Ermenistan hem de Ermenilerin yaşadığı diğer alanlar birçok halkın beraber yaşadığı bir mozaik görüntüsündeydi.

Kafkasya siyasi mücadele sahasının içinde tarih boyunca iki gücün etkisi ve çatışması söz konusudur. Bunlardan birincisi batı yönünden gelen güçler (Doğu Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı), ikincisi ise doğudan (İran merkezli Sasani, Akkoyunlu, Safevi devletleri) gelen güçlerdir. Bu güçlerin dışında İslamiyetle birlikte büyük bir güç haline gelen Araplar 600’lü yıllardan 900’lü yıllara kadar bölgede hakimiyet sürmüşlerdir. Araplar, ele geçirdikleri yerlerde dini baskı uygulamaksızın yerel prenslere geniş idari özerklik verdiler. (4) Araplardan sonra Kafkasya’da hüküm süren Moğollar 1405’te Timur’un ölmesinden sonra egemenliklerini kaybettiler. Araplar ve Moğollar Kafkasya’da egemen oldukları dönemde önemli etkiler bıraktılar. Fakat egemenliklerinden sonraki dönemlerde etkileri tamamen kayboldu. (5)

Kafkasya’da uzun süren Osmanlı ve Safevi çekişmesinden sonra günümüzü en çok ilgilendiren Siyasi Güç sahneye çıktı. Ruslar, 1805’te Doğu Gürcistan’ı ilhak ederek Kafkasya’nın kalbi konumundaki alana yerleşti. (6) Ruslar, bölgeye gelen diğer güçlerden farklı olarak kalıcı amaçlarla gelmişti ve öyle de oldu. Rusların “güneye, sıcak denizlere açılma” ismi verilen tarihsel politikası böylece Kafkasya ayağında önemli bir ilerleme sağlamış oldu. Kafkasya’da saha üstünlüğü kazanmaya çalışan Ruslar, bölgedeki savaşımlardan sonra sağ kalan yerli halklardan özellikle Müslüman toplulukların kitleler halinde göç etmesine sebep oldular. Kafkas yerli halklarının 2/3’si bu şekilde göç etmiş ve çoğu Anadolu’ya yerleşmiştir. Kalabalık orduların ezici gücü ve etnik temizlikten sonra Kafkasya’da 1917’ye kadar Çarlık Rusyası adıyla devam eden hakimiyet, 1917’den 1991’e kadar Sovyetler Birliği adı altında devam etti. S.S.C.B döneminde Güney Kafkasya’da üç cumhuriyet (Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan), Kuzey Kafkasya’da ise birçok özerk yönetim ortaya çıktı. Sovyetler Birliği’nin dağıldığı 1991’den sonra Ruslar Güney Kafkasya’ya karşı özellikle etnik problemleri ve yerel anlaşmazlıkları kullanarak yeni bir siyasi nüfuzu devam ettirme politikası geliştirmiştir.

Çalışma Alanı

Siyasi coğrafyada saha etkisinin incelendiği bölge olan Kafkasya, Hazar Denizi ile Karadeniz arasında yer alan, kuzeyden Don ve Volga nehirleri, güneyden İran sınırlarıyla çevrili olan yaklaşık 450 bin km²'lik sahaya verilen isimdir. Bu alan içinde 140 bin km²'lik alan kaplayan Kafkas sıradağları (7) bölgenin en belirgin fiziksel görünümünü oluşturmuş ve nüfus yapısını da etkileyerek bölge halklarına kendilerine has, karakteristik özellikler kazandırmıştır. (8)

İnceleme alanı Kuzey Kafkasya ve Güney Kafkasya (Transkafkasya) olarak iki bölüm halinde incelenmiştir.

Materyal ve Yöntem

Çalışma alanı olan Kafkasya bölgesi haritalar üzerinden ayrıntılı incelendikten sonra genel özellikler not edilmiştir. İstatistiki verilerle oluşturulan grafikler yardımıyla bölge ülkelerinin saha büyüklükleri arasında karşılaştırma ve yorumlar yapılmıştır.

Çalışmada bölgeye yapılan inceleme gezisi notları ve bu gezi sırasında bölgede yapılan görüşme kayıtları kullanılmıştır. Objektif bakış açısı esas alınmış ve bilimsel yaklaşım temelinde çalışma sürdürülmüştür.

Siyasi Coğrafya prensipleri ışığında yürütülen çalışmada özgün yorumlara ve çıkarımlara yer vermek amacıyla bölge farklı bakış açılarıyla mercek altına alınmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Kafkasya'nın güney kısmı yani Transkafkasya üç bağımsız ülkeden oluşur. 186 100 km²'lik yüzölçümü ile tüm Kafkasya içinde yaklaşık % 41'lik bir kısmı oluşturur. Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan tarafından paylaşılan bu bölge çevredeki üç ülkeden de (Türkiye, Rusya, İran) daha küçük bir alan sahiptir.

Tablo 1: Transkafkasya'da Ülke Yüzölçümleri

Azerbaycan	86 600 km ²
Gürcistan	69 700 km ²
Ermenistan	29 800 km ²

Saha büyüklüğü açısından Azerbaycan ve Gürcistan yarı mezotope, Ermenistan ise mikrotope ülkeler grubunda yer alır. Batıdaki mezotope ülke Türkiye, güneydeki makrotope İran ve kuzeydeki transkontinental Rusya Federasyonu arasında oldukça küçük alanlara sahip bu üç ülke siyasi birlik oluşturmaktan da uzaktır.

Transkafkasya'da saha dağılımı konusunda resmi rakamlar ile fiili durum farklıdır. Karabağ Ermenileri ve arkalarındaki Ermenistan, Azerbaycan'a ait toprakların % 20'sini işgal altında bulundurmaktadır. Bu durum Azerbaycan ve Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkileri tamamen koparmıştır. Ermenistan saha işgalinin meşruiyet kazanması ve tanınması eğilimini devam ettirmektedir.

Azerbaycan -Nahcivan ayrı tutulacak olursa- toplu bir görünüme sahiptir. Transkafkasya'nın sahası en geniş ülkesi durumundaki Azerbaycan aynı zamanda sahanın niteliği açısından en avantajlı konumda olan ülkedir. Zengin yer altı kaynakları ve özellikle petrolün yanı sıra, verimli tarımsal alanlar ülkenin parlak geleceğinin en büyük işaretleridir. Azerbaycan sahası bölünmüş bir ülkedir. Nahcivan eyaleti ile arasında Ermenistan bulunmaktadır. Bu durum vaktiyle bölgedeki sınırları çizen SSCB'nin bir eseridir. Nahcivan için Ermenistan her ne kadar bir tehdit durumunda ise de, Nahcivan'la kısa bir sınırı olan Türkiye, Azerbaycan'ın bu küçük parçası için en büyük teminat durumundadır. Dolayısıyla sahası bölünmüş olan Azerbaycan'da bu durumun

doğuracağı siyasi bölünme veya siyasi birliğin zayıflaması ihtimali, Azerbaycan'la "bir millet iki devlet" politikası yürüten Türkiye faktörüyle birlikte ortadan kalkmıştır.

Gürcistan üçgen görünümüne sahip bir ülke olup Transkafkasya'nın ikinci büyük ülkesidir. Ülke 69 700 km²'lik yüzölçümü içinde üç özerk bölgeye/cumhuriyete sahiptir (Acaristan, Abhazya ve Güney Osetya). Toplam 15 400 km²'lik alan kaplayan bu özerk bölgeler çıkarılırsa, Gürcistan'ın esas hakimiyet alanı 54 300 km²'dir. Abhazya ve Güney Osetya ile iç savaş yaşayan ülkede her iki bölge de tek taraflı bağımsızlığını ilan etmiştir. Acaristan ise Gürcistan'a entegre olmuş, ayrılıkçı hareketlerin bulunmadığı bir özerk cumhuriyettir. Bu durumda Gürcistan için problemli alanlar, Abhazya (8 600 km²) ve Güney Osetya (3 900 km²) olmak üzere toplam 12 500 km²'lik alandır. Sahasının yaklaşık % 18'i sorunlu alanlardan oluşan Gürcistan, özellikle Rusya'nın da örtülü ya da açık bir şekilde dahil olduğu siyasi çekişmenin içinde yer almaktadır.

Kafkasya'nın kuzey bölümü tamamen Rusya Federasyonu bünyesindeki topraklardan ibarettir. Yine bu toprakların önemli bir kısmı özerk cumhuriyet ve özerk oblast statüsündedir.

17 075 000 km²'lik alanıyla dünyanın en büyük ülkesi durumundaki Rusya Federasyonu içinde nitelik olarak (özellikle iklim şartları açısından) en önemli bölümlerden biri Kuzey Kafkasya'dır. Tarihsel olarak güneye açılma politikasının sahibi olan Rusya için Kuzey Kafkasya vazgeçilmez bir yerdir. Ruslar bu uğurda tarihte Kuzey Kafkasya yerli nüfusunun yaklaşık 2/3'sinin bölgeden ağır şartlar altında göç etmesiyle sonuçlanan son derece yıkıcı ve bölgede derin etkiler bırakan savaşlara girişmiştir.

Tablo 2: Kuzey Kafkasya'da Siyasal Ünite Yüzölçümleri

Kalmuk	75 900 km ²
Dağıstan	50 300 km ²
Karaçay-Çerkes	14 100 km ²
Kabarda-Balkar	12 500 km ²
Çeçenistan	16 000 km ²
Kuzey Osetya	8 000 km ²
İnguşetia	3 300 km ²

Kuzey Kafkasya'da 6 özerk cumhuriyet bulunmaktadır (Dağıstan, Çeçenistan, İnguşetia, Kuzey Osetya, Kabarda-Balkar ve Kalmuk cumhuriyetleri). Karaçay-Çerkes bölgesi ise özerk oblast durumundadır. Bu durumda Kuzey Kafkasya'da 7 özerk siyasal ünite bulunmaktadır. Bunların toplam kapladığı alan 180 100 km²'dir. Bu alan tüm Kafkasya'nın % 40'ıdır. Bu cumhuriyetler içinde alanı en geniş olan Kalmuk cumhuriyetidir (75 900 km²). Nüfusun % 45'ini oluşturan (9) Moğol kökenli Kalmuklarla Moskova arasında önemli bir sorun bulunmamaktadır. Kuzey Kafkasya'nın ikinci büyük cumhuriyeti Dağıstan'da (50 300 km²) etnik çeşitliliğin çok fazla olması bu cumhuriyetin de merkezi yönetim karşısında gücünü kırmaktadır. Dolayısıyla Kuzey Kafkasya'nın saha açısından en büyük iki cumhuriyeti de Rusya için tehlike oluşturmaktan uzaktır.

Kuzey Kafkasya'nın en sancılı ve kritik bölgesi Çeçenistan'dır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan Rus-Çeçen çatışması büyük ölçüde bitse de gerilim halen devam etmektedir. Çatışmanın özünde Çeçenistan sahasının arz ettiği stratejik önem bulunmaktadır. Ayrıca, Rusya'dan kopacak bir Çeçenistan'ın oluşturacağı domino etkisi endişesi, Rusya'nın konuya daha da fazla önem vermesine neden olmuştur.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının hemen ardından Kuzey Osetya ve İnguşetia arasında çıkan çatışma, Osetler ve İnguşlar arasındaki saha hakimiyeti anlaşmazlığına dayanmaktadır. Günümüzde çatışmalar durmuş ise de iki halk arasındaki gerginlik devam etmektedir. Öte yandan Kuzey Osetya, Gürcistan sınırları içinde bulunan Güney Osetya ile birleşmek istemektedir. Rusya

için değil ama Gürcistan için önemli bir problem olan bu durum, Kafkasya’da saha değişimlerinin çok hassas dengelere bağlı olduğunun göstergesidir. Öte yandan Kuzey Osetya ile Güney Osetya siyasal ünitelerinin birleşmesi önündeki en büyük engel Kafkas sıradağlarıdır. Gerçekten de bu dağlar iki cumhuriyeti fiziki olarak ayırmakla kalmamış, etnik benzerliğe sahip iki yakanın halkı arasında önemli kültürel farklılıklara yol açmıştır. Esasen Kafkas sıradağları bütün Kafkasya sahasını doğal olarak ikiye ayırmıştır.

Kuzey Kafkasya’yı elinde bulunduran Rusya Federasyonu, sahip olduğu saha genişliği ile hem bünyesindeki özerk üniteler hem de Transkafkasya’daki ülkeler üzerinde bir siyasal baskı oluşturmaktadır.

Sonuçlar

Platon (Eflatun), Devlet adını verdiği kitabında siyasal coğrafyada saha ile ilgili olarak, “Devlet, bütünlüğünü kaybetmeden genişlesin, fakat bütünlüğünü birliğini bozacak kadar genişlemesi sakıncalıdır. Bir devletin alanı ne fazla geniş, ne fazla dar olmalıdır” demektedir. (10)

Aslında 1990’lı yılların başında dağılan SSCB birçok sebebin yanı sıra aşırı genişlemesinin teşvik ettiği otorite zayıflığı sonucunda dağılmıştır. Tabii ki burada tek sebep saha genişliği değildir. Fakat sahanın aşırı genişlemesinin meydana getirdiği kontrol dışı hareketler ve siyasal birliği tehdit eden oluşumlar, geniş topraklara sahip ülkelerin en önemli zaafıdır.

Kafkasya’nın yaklaşık % 60’ını doğrudan egemenliği altında bulunduran Rusya, diğer % 40 üzerinde de etki sahibidir. Ermenistan bu etkinin en güçlü olduğu ülkedir. Azerbaycan ve Gürcistan ise bu dev ülkenin etkisinden uzaklaşma çabası içindedirler. Bunun bilincinde olan Rusya her iki ülke sahası içindeki hassas sorunları siyasal bir koz olarak kullanmaktadır. Fakat geniş toprakları içindeki çok uluslu yapısından dolayı Rusya’nın da potansiyel olarak dağılma sürecine girmesi ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Kafkasya, sahip olduğu etnik çeşitliliğe bağlı olarak halen saha değişiminin görülebileceği bölgeler arasındadır. Dünyada bir benzeri Balkanlarda görülen bu durum Türkiye’yi ve batılı ülkeleri yakından ilgilendirmektedir. Zira bölgedeki bir saha değişikliği, mevcut siyasal dengeleri de değiştirecek sonuçlara sebep olacaktır.

Kafkasya’da nüfuzunu arttıran güç aynı zamanda Orta Asya ile Avrupa arasında yer alan zengin hammadde ile enerji kaynaklarına sahip ülkeleri sanayileşmiş ülkelere bağlayan yollara da hükmedeceği için dünya siyasi coğrafyası içinde ayrıcalıklı ve güçlü bir konuma ulaşır. Fakat bu güç, nüfuzunun devamı için bölgedeki siyasi istikrarın da teminatı olacak önlemleri almalı ve özellikle Transkafkasya’daki muhtemel siyasi bölünmeleri mutlaka önleme yoluna gitmelidir.

Küçük yüz ölçümlere sahip olan Transkafkasya ülkeleri, çevrelerindeki büyük güçlerin arasından güvenilir dostlar edinmeye çalışmaktadırlar.

Kafkasya’da etkin olan Türkiye, AB, ABD ve Rusya’nın yanı sıra, etkin olmaya çalışan İran arasında süregelen nüfuz mücadelesinde genel olarak Rusya tek başına bir saf oluşturmaktadır. Bu güç mücadelesinde konumuyla en avantajlı durumda olan ülke Türkiye’dir. Batı ile hızla yakınlaşmakta olan Kafkasya için Türkiye batıya uzanan bir köprü durumundadır. Hassas dengeler üzerinde duran Kafkasya’nın hemen yanı başındaki Türkiye, bölgenin aksine istikrarlı görüntüsüyle Kafkasya siyasi satrancındaki en önemli aktörlerin içinde yer alır.

Gürcistan ve Azerbaycan küçük sahalara sahip olmalarına rağmen Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı vasıtasıyla Türkiye ile birlikte üçlü doğal bir ittifak oluşturmuşlardır. Bu durum, bu üç ülkeyi birbirini tamamlayan bir büyük siyasi organizma haline getirmiştir. Toplam alanı neredeyse 1 milyon km² olan bu ittifak adeta yeni, birleşik ve büyük bir siyasal ünite (saha) oluşturmıştır.

Kaynakça

- Göney, S., 1993, Siyasi Coğrafya, Cilt II., İstanbul Üniversitesi Yayınları, S.91-92, İstanbul
- Günel, K., 1994, Coğrafyanın Siyasal Gücü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, S.39, İstanbul
- Göney, S., 1993, Siyasi Coğrafya, Cilt II., İstanbul Üniversitesi Yayınları, S.101, İstanbul
- Şahin, M., 1999, Gürcistan'ın Siyasi Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşeri ve İktisadi Coğrafya ABD, Yüksek Lisans Tezi, S.94, İstanbul
- Uludağ, M.B., 1993, Rusya Federasyonu ve Sovyetler Birliği'nde Gürcüler ve Gürcistan, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslar arası İlişkiler ABD, Yüksek Lisans Tezi, S.66-67, Ankara
- Baddeley, J.F., 1995, Rusların Kafkasya'yı İstilas ve Şeyh Şamil, Kayıhan Yayınları, S.84, İstanbul
- Hızal, A.H., 1961, Kuzey Kafkasya, Orkun Yayınları, S.16, Ankara
- Özsoy, İ., 1997, Dağıstan'ın Sosyo-Ekonomik Tarihi, Kaynak Yayınları, S.3, İzmir
- Çiloğlu, F., 1998, Rusya Federasyonu ve Transkafkasya'da Etnik Çatışmalar, Sinatle Yayınları, S.43, İstanbul
- (10)Platon (Eflatun), Çev.Eyüboğlu, S., Cimcoz, M.A., 2000, Devlet, Türkiye İş Bankası Yayınları, S.102, İstanbul